

Małgorzata Sekułowicz

Wydział Nauk Pedagogicznych. Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

Przemysław Eugeniusz Kaniok

Uniwersytet Opolski

Agnieszka Sekułowicz

Wydział Nauk Pedagogicznych. Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

Wybrane formy kształcenia, rehabilitacji i wsparcia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin w Republice Namibii

ABSTRAKT: Artykuł jest poświęcony trudnym problemom wsparcia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin w Namibii. Poprzez opis sytuacji społeczno-kulturowej przedstawiono specyfikę edukacji i integracji tych dzieci. Artykuł zawiera informację na temat form pomocy i organizacji niosących pomoc dla rodzin dzieci z niepełnosprawnością.

SŁOWA KLUCZOWE: integracja, kształcenie, Namibia, niepełnosprawność, rehabilitacja, wsparcie

	Małgorzata Sekułowicz Wydział Nauk Pedagogicznych. Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu ul. Strzegomska 55, 53-611 Wrocław gosiase@dsw.edu.pl
Kontakt:	Przemysław Eugeniusz Kaniok Uniwersytet Opolski kaniokp@uni.opole.pl
	Agnieszka Sekułowicz Wydział Nauk Pedagogicznych. Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu asekułowicz@gmail.com
Jak cytować:	Sekułowicz, M., Kaniok, P. E. i Sekułowicz, A. (2013). Wybrane formy kształcenia, rehabilitacji i wsparcia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin w Republice Namibii. <i>Forum Oświatowe</i> , 1(48), 141-153. Pobrano z: http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/31
How to cite:	Sekułowicz, M., Kaniok, P. E. i Sekułowicz, A. (2013). Wybrane formy kształcenia, rehabilitacji i wsparcia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin w Republice Namibii. <i>Forum Oświatowe</i> , 1(48), 141-153. Retrieved from: http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/31

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA KRAJU

Prezentowany artykuł powstał z inspiracji, jaka zrodziła się podczas pobytu jego autorów w Republice Namibii¹. Pośrednim powodem napisania tego artykułu jest mała liczba publikacji zarówno na temat samego kraju, jak i przede wszystkim żyjących w nim rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością.

Namibia to kraj położony w południowo-zachodniej części Afryki, którego powierzchnia wynosi 824 290 km². Szacuje się, że populacja tego kraju wynosi ponad 2 miliony mieszkańców (World Bank, 2009, s. vii). Pod względem liczebności obywateli Namibia stanowi jeden z najsłabiej zaludnionych krajów Afryki. Słowa, które najlepiej oddają panujący w tym kraju klimat, wypowiedział jeden z najbardziej znanych amerykańskich poetów, eseistów i myślicieli XIX wieku – Ralph Waldo Emerson: „każdy wschód słońca przynosi obietnicę nowego zachodu”. Słowa te utwierdzają nas w przekonaniu, że najbardziej charakterystycznym elementem klimatu w tym kraju jest słońce, które nie daje o sobie zapomnieć nawet w zimie. Poza słońcem bardzo charakterystyczne jest również suche powietrze, które nie sprzyja uprawie większości roślin, a jednocześnie pośrednio bardzo ujemnie wpływa na rozwój gospodarczy kraju i poziom zatrudnienia jego obywateli. Jednym z dobrodziejstw Namibii są diamenty. Ponadto znaczącą gałęzią przemysłu, w której zatrudnienie znajduje spora część obywateli jest rybołówstwo. Wbrew pozorom, znalezienie pracy nie należy do łatwych zadań szczególnie dla tych, którzy nie posiadają wyższego wykształcenia (World Bank, 2009, s. 5). Oszacowano, że w 2008 roku poziom bezrobocia wyniósł 51,2% (Central Intelligence Agency, 2011). Biorąc pod uwagę fakt, że w roku 2004 bezrobotni Namibijczycy stanowili 37% całego społeczeństwa (World Bank, 2009, s. 12) można stwierdzić, że bezrobocie rośnie w tym kraju w bardzo szybkim tempie. Innym

niepokojącym zjawiskiem jest ubóstwo, które, pomimo spadku sprzed kilkunastu lat, z 37,1% na odnotowane niedawno 28%, nadal jest wysokie i dotyczy w większości rodzin mieszkających na wsiach (World Bank, 2009, s. 2). Tuż obok bezrobocia i ubóstwa, kwestią równie istotną jest występujący w szkolnictwie namibijskim niski poziom kształcenia i brak pomocy udzielanej dzieciom w odrabianiu zadań domowych przez ich rodziców, którzy sami nie ukończyli edukacji. Aby poprawić sytuację władze Namibii przeznaczają co roku 9% produktu krajowego brutto na edukację (World Bank, 2007).

WPROWADZENIE

Na podstawie danych statystycznych, jakimi dysponuje Światowa Organizacja Zdrowia, stwierdzono, że 10% wszystkich mieszkańców Ziemi to osoby z niepełnosprawnością różnego typu i zakresu (World Health Organization [WHO], 2005), z czego 80% zamieszkuje kraje rozwijające się. Jednym z takich krajów jest Republika Namibii. Panujące w niej bezrobocie, ubóstwo oraz niski poziom kształcenia dzieci i młodzieży w znacznym stopniu warunkują jakość życia jej współczesnych obywateli, w tym między innymi rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością. Niemniej jednak z uwagi na obowiązujące w tym państwie akty legislacyjne osoby z niepełnosprawnością, ludzie starsi, osoby ubogie, osierocone dzieci, jak również weterani wojenni mogą liczyć na pomoc ze strony państwa. Namibia jest jednym z nielicznych państw w południowej Afryce, które posiada ustawę o ubezpieczeniach społecznych, gwarantującą obywatelom prawo do zasiłku, urlopu macierzyńskiego, chorobowego, a także do świadczeń zdrowotnych.

Według informacji zawartych w spisie powszechnym Republiki Namibii z roku 2001 osoby z niepełnosprawnością w Namibii stanowiły 5% całego społeczeństwa, czyli ponad 100 tysięcy obywateli (Haihambo i Lightfoot, 2010, s. 76). Prowadzona przez władze namibijskie polityka integracji środowiska osób z niepełnosprawnością i ich rodzin z ludźmi pełnosprawnymi nie zawsze znajdowała odzwierciedlenie w rzeczywistości. Najlepszym tego przykładem jest dość powszechna, szczególnie na wsiach, praktyka polegająca na wykluczaniu dzieci z niepełnosprawnością ze szkół i społeczeństwa. Biorąc pod uwagę, że ponad 60% społeczeństwa Namibii żyje na terenach wiejskich (World Bank, 2009, s. 2) jakiegokolwiek przejawy dyskryminacji dzieci z zaburzeniami w rozwoju mogą budzić uzasadniony niepokój. Jednym z czynników, który może odgrywać istotną rolę w podejściu społeczeństwa do dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin, są między innymi wierzenia ludowe. Można w nich znaleźć bezpośrednie odniesienia do samej niepełnosprawności, jak również do przyczyn, które ją wywołują. Wśród najczęściej spotykanych w większości plemion subsaharyjskiej Afryki przekonań, dotyczących powodów, dla których dziecko jest niepełnosprawne wymienić można przekonanie, że przed zajściem w ciążę matka współżyła z więcej niż jednym partnerem. Zdarza się także, że lokalna społeczność upatruje powód niepełnosprawności dziecka w tym, że rodzina, chcąc zaoszczędzić na wydatkach związanych z wizytami u znachorów, mających zapewnić pomyślność przy narodzinach

dziecka, nie postępowała zgodnie z ich zaleceniami. Z kolei w przypadku rodzin bliźniaków tej samej płci panuje przekonanie, że jeden z nich powinien być uśmiercony, aby ustrzec resztę członków rodziny przed śmiercią lub innym nieszczęściem. Czasami niepełnosprawność dziecka w rodzinie bywa również asocjowana z efektem rzucenia klątwy na rodzinę przez zazdrosnego konkurenta męża lub z karą za niechodzenie rodziny do kościoła, bądź też „z rzuconym na dziecko urokiem” jeszcze w łonie matki. Szczególnie dotkliwe konsekwencje wierzeń ludowych Namibijczyków dotyczą nowo narodzonych albinosów, których zwykło się uśmiercać, aby uniknąć klątwy. Stosunkowo częstą sytuacją w rodzinie dotkniętej problemem niepełnosprawności dziecka jest odejście od niej ojca, który uzasadnia to tym, że w jego rodzinie nigdy nie było osób z niepełnosprawnością (Haihambo i Lightfoot, 2010, s. 77). Skutecznym instrumentem w walce z wyżej wymienionymi wierzeniami i mitami ma być ciągle udoskonalany, namibijski system legislacyjny. Stąd też do jednych z najistotniejszych zadań, przed jakimi stoi współczesna polityka Namibii, zaliczyć można walkę z wszelkiego rodzaju przejawami dyskryminacji jej obywateli, w tym między innymi osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, a także podejmowanie działań zmierzających do integracji tego środowiska ze społeczeństwem. Wyrazem takiego stanowiska jest przestrzeganie przez rząd namibijski międzynarodowych umów i konwencji, wśród których wymienić można Deklarację Praw Osób Niepełnosprawnych z 1975 roku (United Nations, 1975), Dziesięciolecie Niepełnosprawnych Afryki 2000-2009 (African Union, 2002), jak również powstałą w ramach działalności UNESCO, Deklarację Światowej Konferencji Kształcenia dla Wszystkich, proklamowaną w Tajlandii w 1990 roku (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 1990). Ponadto Deklarację z Salamanki, dotyczącą wytycznych dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych (UNESCO, 1994). Poza respektowaniem wspomnianych umów międzynarodowych, władze Namibii opracowały Krajową Politykę na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, której zasadniczym celem jest tworzenie społeczeństwa otwartego na wszystkich jego obywateli, opartego na Standardowych Zasadach Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (Government of the Republic of Namibia, Ministry of Lands, Resettlement and Rehabilitation, 1997).

Pomimo podejmowanych przez władze Namibii działań i inicjatyw, zmierzających do pełnej integracji osób z niepełnosprawnością ze społeczeństwem, stosunkowo często zauważyć można nieodosobnione przypadki, w których rodzice wstydzą się swojego niepełnosprawnego dziecka będąc przekonanymi o tym, że właśnie w ten sposób zostali „ukarani przez Boga”. Dlatego też próbują za wszelką cenę ukryć fakt, że ich dziecko jest niepełnosprawne, ignorując zarazem wszystkie jego potrzeby, wynikające z niskiego stopnia samodzielności. Dodatkowym problemem, z jakim muszą się zmierzyć władze namibijskie, jest brak wczesnej wykrywalności schorzeń, zaburzeń i nieprawidłowości rozwojowych u nowo narodzonych dzieci w placówkach medycznych, co w konsekwencji prowadzi do braku wdrażania odpowiedniej terapii.

WYBRANE FORMY KSZTAŁCENIA, REHABILITACJI I WSPARCIA DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ I ICH RODZIN

Dokonując prezentacji wybranych form pomocy i wsparcia namibijskich rodzin dzieci z niepełnosprawnością należy podkreślić, że są one świadczone zarówno przez państwo, jak też przez organizacje dobroczynne. W przypadku pomocy oferowanej rodzicom przez państwo przebiega ona najczęściej w ramach szkolnictwa powszechnego. Wyróżnić można zaledwie kilka szkół powszechnych, w których prowadzone są klasy specjalne, przeznaczone dla 12-15 uczniów z trudnościami w uczeniu się. Większość z nich znajduje się w Windhoek – stolicy Namibii. Poza działalnością przyszkolnych klas specjalnych, funkcjonuje również 10 szkół specjalnych dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową i intelektualną, z dysfunkcją słuchu, z dysfunkcją wzroku oraz kilka szkół przyszpitalnych. Ponadto w kraju działają szkoły integracyjne, w których prowadzone jest kształcenie inkluzyjne, nazywane także kształceniem włączającym. Jednym z aktualnych postulatów namibijskiego kształcenia inkluzyjnego jest dążenie do tego, aby kształcenie dzieci z zaburzeniami w rozwoju z dziećmi pełnosprawnymi odbywało się już od najmłodszych lat, a więc od przedszkola (Kahikuata-Kariko, 2011).

Istotny wkład w świadczenie pomocy dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzinom mają organizacje dobroczynne. Ich działalność skierowana jest zazwyczaj do dzieci z niepełnosprawnością ruchową i intelektualną, a także do dzieci z zaburzeniami mowy i słuchu, dzieci z autystycznego spektrum zaburzeń, z albinizmem. W celu zobrazowania różnorodności, jaką charakteryzuje się pomoc zapewniana przez namibijskie organizacje pozarządowe dzieciom z zaburzeniami w rozwoju i ich rodzinom, dokonamy krótkiej charakterystyki najważniejszych z nich.

Przykładem pierwszej organizacji jest stowarzyszenie, którego głównym celem jest pomoc dzieciom z dysfunkcją słuchu. Według tylko pobieżnych szacunków przypuszcza się, że w Republice Namibii żyje od 3 do 12 tysięcy dzieci niesłyszących lub słabo słyszących. Jedyną organizacją niosącą w tym kraju pomoc tym dzieciom i ich rodzinom jest Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Mowy i Słuchu (ang. *The Association for Children with Language, Speech and Hearing Impairments of Namibia* [CLASH])². Założona w 1989 roku przez grupę rodziców dzieci niesłyszących organizacja jest jednym z najbardziej znanych, namibijskich stowarzyszeń, którego działalność związana jest z takimi obszarami jak zdrowie, edukacja oraz prawa człowieka. Szczególnie ważnym aspektem działalności tej instytucji jest wczesne diagnozowanie utraty słuchu u małych dzieci, jak również wczesne metody ich leczenia. Kierując się chęcią zapewnienia swoim beneficjentom jak najlepszej jakości świadczonych usług, władze i pracownicy stowarzyszenia starają się podchodzić do pracy z dziećmi z zaburzeniami słuchu i z ich rodzinami w sposób interdyscyplinarny. W tym celu stowarzyszenie podejmuje ścisłą współpracę z namibijskimi instytucjami rządowymi i pozarządowymi, w tym w szczególności z Ministerstwem Zdrowia i Służb Socjalnych, Ministerstwem Edukacji Narodowej oraz Ministerstwem ds. Równości Płciowej oraz Praw Dziecka. Warto nadmienić, że opisywana organizacja odgrywa w namibijskim

społeczeństwie obywatelskim szczególnie ważną rolę z dwóch powodów. Po pierwsze stowarzyszenie to jest jedyną instytucją w Namibii, która zapewnia dzieciom z dysfunkcją słuchu, sprofilowany do ich potrzeb, program kształcenia wczesnoszkolnego. Po drugie jest to organizacja, która posiada swój własny statut oraz zarząd, składający się z ośmiu członków pełniących swoje funkcje *pro publico bono*. Skład zarządu odzwierciedla zróżnicowanie społeczeństwa pod względem kulturowym, rasowym i językowym. Każdego roku zarząd stowarzyszenia publikuje raport ze swojej działalności. Do celów statutowych stowarzyszenia należą:

- » ocena dziecka pod względem jego umiejętności komunikowania się, mowy oraz słuchu,
- » stymulowanie rozwoju mowy i sposobu komunikowania się dziecka ze środowiskiem zewnętrznym ze szczególnym uwzględnieniem nauki namibijskiego języka migowego,
- » zapewnianie rodzicom dzieci z zaburzeniami słuchu wsparcia,
- » organizowanie kampanii społecznych na temat uświadamiania społeczeństwa w zakresie problemów, z jakimi borykają się dzieci głuchonieme i ich rodziny,
- » wydawanie publikacji o tematyce związanej z pracą stowarzyszenia na rzecz osób niesłyszących,
- » organizacja szkoleń dotyczących pracy z dziećmi niesłyszącymi dla personelu medycznego oraz nauczycieli,
- » prowadzenie specjalistycznej edukacji wczesnoszkolnej w jedynym tego typu oddziale przedszkolnym w całej Republice Namibii.

Misją stowarzyszenia jest zapewnianie dzieciom z wadami słuchu i mowy prawa do ich właściwego rozwoju oraz równego dostępu do edukacji i innych usług, w tym przede wszystkim do usług odpowiadających ich potrzebom od jak najmłodszych lat.

W celu bardziej efektywnego działania stowarzyszenie posiada również swój własny plan strategii, sprowadzony do pięciu zasadniczych zadań, do których należą:

- » udoskonalanie programów wczesnej wykrywalności wad słuchu i mowy u dzieci oraz poprawa jakości ich leczenia,
- » kształcenie rodziców oraz zwiększanie ich świadomości na temat niepełnosprawności ich dzieci,
- » poprawa efektywności kształcenia wczesnoszkolnego oraz nauczania dzieci z wadami słuchu i mowy w namibijskich szkołach podstawowych,
- » pomoc przy rozwijaniu namibijskiego języka migowego oraz jego nauczanie wśród dzieci niesłyszących, ich rodziców oraz przyjaciół,
- » pozyskiwanie środków finansowych, niezbędnych do wypełniania zadań stowarzyszenia.

Powodem aż tak rozbudowanej strategii działania stowarzyszenia jest brak w namibijskim systemie opieki zdrowotnej jakiegokolwiek programu wczesnego wykrywania u dzieci wad słuchu. W szpitalach ginekologiczno-położniczych nie przeprowadza się szczegółowych badań słuchu noworodków, chociażby w trakcie ich szczepień. Badań słuchu dzieci nie przeprowadza się także w żadnej szkole ani przedszkolu. W związku z brakiem wczesnej wykrywalności wad słuchu u dzieci pozostają one zazwyczaj nie-

zdiagnozowane aż do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Ich sytuację pogarszają dodatkowo ubóstwo oraz niski poziom wykształcenia rodziców, szczególnie z terenów wiejskich. Ponadto tylko jeden szpital w Namibii zatrudnia audiologa i terapeutę wad słuchu i mowy. Brak specjalistów zajmujących się dziećmi niesłyszącymi wpływa w negatywny sposób na wszelkie próby ich rehabilitacji. Zaledwie 500 dzieci z dysfunkcją słuchu z całego kraju może liczyć na fachową pomoc i wsparcie w dalszej ich edukacji. Kolejnym istotnym problemem jest brak kwalifikacji zawodowych pedagogów specjalnych do pracy z dziećmi niesłyszącymi. Swoje doświadczenie w tym zakresie zdobywają najczęściej podczas wykonywania swojej pracy. Lukę w edukacji nauczycieli pracujących z dziećmi z wadami słuchu i mowy wypełnia od 1991 roku właśnie opisywane stowarzyszenie, organizując seminaria oraz szkolenia poświęcone problematyce edukacji dzieci niesłyszących. Pomimo wielokrotnego podnoszenia, przy wielu okazjach, kwestii konieczności wprowadzenia przez państwo wczesnej diagnozy dzieci w zakresie wad słuchu, zadanie to nadal spoczywa tylko i wyłącznie na organizacjach pozarządowych. Dzięki staraniom stowarzyszenia w roku 1994 założono pierwsze przedszkole dla dzieci niesłyszących, które jest jedyną tego typu placówką w Namibii, stanowiącą najlepszy przykład pozytywnych zmian, jakie mogą się dokonać w ich życiu.

Następną organizacją niosącą pomoc dzieciom z niepełnosprawnością oraz ich rodzinom w Namibii jest Sieć na Rzecz Osób Niepełnosprawnych (ang. *Special Needs Network [SNN]*)³. Organizacja ta stanowi istotne źródło wymiany informacji i kontaktów pomiędzy rodzicami dzieci z zaburzeniami w rozwoju oraz przedstawicielami różnych instytucji pomocowych. Stowarzyszenie prowadzi szkolenia i seminaria dla rodziców, bliskich oraz wolontariuszy, mających na co dzień kontakt z osobami z niepełnosprawnością. W obszarze kształcenia wczesnoszkolnego stowarzyszenie prowadzi projekt w jednej z najuboższych dzielnic stolicy Namibii – Kataturze, zaadresowany do niepełnosprawnych dzieci. Projekt zatytułowany „Wczesna Interwencja w Kataturze” (ang. *Early Intervention in Katutura [EIK]*) skierowany jest do rodzin dzieci z wszystkimi rodzajami niepełnosprawności. W momencie zdiagnozowania u dziecka rodzaju jego niepełnosprawności, pracownicy projektu oferują wsparcie zarówno samemu dziecku, jak również jego rodzicom i bliskim, polegające na ich udziale w zajęciach terapeutycznych lub wspólnej zabawie. Dzięki prowadzonym przez pracowników organizacji obserwacjom dzieci, są one kierowane przez nich do odpowiednich szkół, bądź też przedszkoli. Aktualnie w projekcie uczestniczy 30 dzieci w wieku od 1 do 11 lat, uczęszczających do przedszkoli, bądź też pozostających w domu. W planach organizacji jest wyszkolenie namibijskich opiekunów w taki sposób, aby mogli oni brać pełną odpowiedzialność za terapię dzieci z niepełnosprawnością w ich domach, a także instruowanie samych rodziców, jak powinni się opiekować swoimi dziećmi. Dzięki wsparciu oferowanemu rodzicom, będą oni w przyszłości nabywać umiejętność bardziej skutecznego egzekwowania od władz namibijskich usług i świadczeń, przysługujących ich dzieciom.

Wśród różnorodnych namibijskich organizacji pozarządowych, których działalność skierowana jest na rzecz dzieci z nieprawidłowościami rozwojowymi, wyróżnić

można stowarzyszenie zajmujące się problematyką osób z autystycznego spektrum zaburzeń o nazwie Autyzm – Namibia (ang. *Autism Namibia*)⁴. W skład stowarzyszenia wchodzi rodzice dzieci z autyzmem i innymi zaburzeniami spektrum, osoby dorosłe z tym zaburzeniem rozwojowym oraz specjaliści zajmujący się problematyką autyzmu. Działalność tej organizacji służy między innymi promowaniu w społeczeństwie problematyki związanej z funkcjonowaniem osób z autystycznego spektrum oraz zapewnianiu ich rodzinom wzajemnej wymiany informacji na temat tego zaburzenia. Celem stowarzyszenia jest zapewnianie wsparcia, pomocy oraz szkoleń z zakresu autyzmu rodzicom tych dzieci oraz pracującym z nimi na co dzień specjalistom. Istotnym aspektem działalności opisywanej instytucji jest wymiana informacji pomiędzy organizacjami z całego świata, zajmującymi się zagadnieniem autyzmu w swoich społeczeństwach. Ze względu na problemy związane z pozyskiwaniem środków finansowych na dalszą działalność stowarzyszenia oraz duże zróżnicowanie potrzeb osób z autyzmem i ich rodzin realizacja celów statutowych organizacji staje się coraz trudniejsza. Aktualna działalność organizacji oparta jest na pracy wolontariuszy i w pełni zależy od dobrowolnych dotacji obywateli Namibii. Zebrane środki finansowe przeznaczone są na następujące cele:

- » działalność specjalistów pracujących z dziećmi i osobami dorosłymi z różnego rodzaju formami autyzmu,
- » szkolenia rodziców i specjalistów z zakresu wiedzy o autyzmie,
- » budowa i wyposażenie diagnostycznego centrum wsparcia dla osób z autyzmem,
- » kształcenie dzieci i dorosłych z autyzmem.

Do grona namibijskich organizacji pozarządowych niosących pomoc dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzinom można także zaliczyć Filię Fundacji im. Leonarda Cheshire z Londynu (ang. *The Leonard Cheshire International Foundation*)⁵. Fundacja rozpoczęła swoją działalność w roku 1948 z inicjatywy Kapitana Leonarda Cheshire, który poświęcił swoje życie na umożliwianie osobom z niepełnosprawnością dokonywania wyborów w swoim życiu, a także na świadczeniu im usług pomocowych w Wielkiej Brytanii oraz na całym świecie. Aktualnie fundacja świadczy osobom z niepełnosprawnościami o charakterze fizycznym 250 różnego rodzaju usług w 55 krajach na całym świecie. Fundacja Leonarda Cheshire koordynuje międzynarodowy program, którego głównym celem jest pomoc osobom z niepełnosprawnością z krajów rozwijających się w stawianiu się niezależnymi finansowo poprzez udzielanie im pożyczek w celu założenia swojego własnego, małego przedsiębiorstwa lub sfinansowanie im szkolenia zawodowego. W ramach swojej działalności w Namibii fundacja sprawuje opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnością fizyczną w dwóch założonych przez nią środowiskowych domach opieki w Anamulenge oraz Katima Mulilo.

Założony w 1986 roku Dom Opieki w Anamulenge jest miejscem, w którym docelowo może przebywać 20 dzieci z niepełnosprawnością. W chwili obecnej mieszka w nim 12 dzieci z niepełnosprawnością fizyczną. Drugi fundacyjny ośrodek, znajdujący się w Katima Mulilo, powstał w 1994 roku i jest domem dla 30 dzieci z niepełnosprawnością ruchową. Domy opieki należące do Fundacji Cheshire są miejscami,

w których namibijskie dzieci z niepełnosprawnościami fizycznymi mają możliwość rozwoju. Mieszkające w tych ośrodkach dzieci uczęszczają do szkół publicznych, gdzie rozwijają swoją niezależność i nabywają pewności siebie. Dzieci uczą się także dodatkowych umiejętności, takich jak pisanie na komputerze lub pływanie. W czasie wakacji dzieci udają się do swoich rodzin. Fundacja przeprowadza również okresowe badania dzieci pod kątem ewentualnych wad słuchu lub wzroku, a następnie, jeśli istnieje taka potrzeba, kieruje je do odpowiednich organizacji, zajmujących się konkretnymi rodzajami schorzeń. Ponadto do fundacji mogą się zwracać członkowie społeczności lokalnych, którzy posiadają dzieci z zaburzeniami w rozwoju i chcą zasięgnąć konsultacji, skorzystać z leczenia lub wziąć udział w szkoleniu na temat, jak sobie radzić z niepełnosprawnością ich dziecka. W ramach działalności fundacji prowadzony jest program rehabilitacji dzieci w społecznościach lokalnych, który koordynowany jest z jej dwóch ośrodków. Pracownicy organizacji rehabilitują także dorosłe osoby z niepełnosprawnością oraz osoby w podeszłym wieku w miejscu ich zamieszkania. Realizowany przez fundację program rehabilitacji dzieci w społecznościach lokalnych wspomaga wczesną diagnostykę w zakresie ich niepełnosprawności, a także uczy ludzi jak należy je traktować w środowisku.

Inną organizacją pozarządową działającą w Namibii dla dobra dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodzin jest Stowarzyszenie na Rzecz Osób Cierpiących na Albinizm (ang. *Support In Namibia of Albinism Sufferers Requiring Assistance* [SINASRA])⁶. Jest to namibijska organizacja dobroczynna, która pierwotnie była projektem *Klubu „Rotary”*, a następnie została przekształcona w niezależną organizację, zachowując jednak założenia i cele przyświecające organizacji macierzystej. Do głównych założeń stowarzyszenia należy troska o ludzi z albinizmem i zapewnienie im godnego bytu w społeczeństwie. W celu ich ochrony przed nowotworem skóry oraz przedwczesną śmiercią, organizacja zapewnia im ubrania ochronne, kremy z filtrem przeciwsłonecznym oraz informacje dotyczące ich schorzenia. Stowarzyszenie dostarcza również tym osobom odpowiednie okulary, zapobiegające utracie wzroku. Chorujące na albinizm dzieci, które otrzymały stosowne okulary we wczesnym wieku, mają większe szanse na poradzenie sobie w trakcie ich integracji w normalnej klasie szkolnej. Dzięki dobremu wzrokowi osoby te są znacznie lepiej motywowane do dalszych sukcesów w nauce, łatwiej rozbudza się w nich potencjał, a także szybciej osiągają samodzielność. Beneficjenci tego stowarzyszenia stanowią jedną z najbardziej dyskryminowanych grup społecznych w Republice Namibii. Według afrykańskich wierzeń ludowych osoby z albinizmem są traktowane między innymi jako „wcielenia duchów zmarłych” lub jako ludzie, którzy posiadają „magiczną moc”, przynoszącą innym szczęście. Stąd też zdarza się, że są oni prześladowani, zabijani, a z części ich ciał produkowane są amulety. Kierując się wytycznymi *Klubu „Rotary”* stowarzyszenie SINASRA kładzie w swojej działalności szczególną uwagę na zapewnianie osobom z albinizmem lepszej przyszłości oraz lepszych warunków bytowych. Dzięki pozyskiwanym przez organizację środkom finansowym sytuacja ludzi z albinizmem w Namibii sukcesywnie się poprawia. Finanse, jakimi dysponuje stowarzyszenie, przeznaczone są na następujące potrzeby tych osób:

- » opieka zdrowotna, w tym okresowe badanie wzroku,
- » zapewnianie odzieży ochronnej,
- » zapewnianie kremów z filtrem,
- » zapewnianie okularów przeciwsłonecznych,
- » zapewnianie okularów i soczewek korygujących ostrość wzroku,
- » zapewnianie informacji zaprzeczających krzywdzącym wierzeniom ludowym,
- » wsparcie edukacyjne.

Do grupy namibijskich organizacji pozarządowych oferujących swoją pomoc i wsparcie dzieciom z niepełnosprawnością oraz ich rodzinom zaliczyć można również Stowarzyszenie – Akcja na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych (ang. *Children with Handicaps Action in Namibia* [CHAIN])⁷. Organizacja powstała w 1992 roku w miejscowości Swakopmund z inicjatywy trzech matek dzieci z zespołem Downa. Powodem założenia tej organizacji była chęć stworzenia sieci wsparcia i infolinii dla rodziców tych dzieci. Z doświadczeń założycielek stowarzyszenia jasno wynikało, że rodzice dzieci z niepełnosprawnością potrzebują wsparcia. Dlatego w 1995 roku zakres działalności organizacji poszerzono o wszystkie rodzaje niepełnosprawności, jakie występują u dzieci. Do głównych zadań stowarzyszenia należą:

- » tworzenie oddziałów wczesnego wykrywania niepełnosprawności dla wszystkich namibijskich dzieci,
- » pozyskiwanie funduszy na zatrudnianie lekarzy specjalistów konsultujących konkretne przypadki dzieci z niepełnosprawnością,
- » zapewnianie dzieciom zajęć fizjoterapeutycznych oraz rehabilitacji,
- » pomaganie dzieciom w ich rozwoju oraz adaptacji do codziennego życia,
- » integracja dzieci z niepełnosprawnością z dziećmi pełnosprawnymi w przedszkolach i szkołach,
- » zachęcanie rodziców do ich aktywnego udziału w rozwoju ich dzieci z niepełnosprawnością.

PODSUMOWANIE

Próbując usystematyzować wiedzę na temat współczesnych form pomocy i wsparcia, zapewnianym dzieciom z nieprawidłowościami w rozwoju oraz ich rodzinom w Republice Namibii, warto zwrócić uwagę na kilka interesujących kwestii.

Po pierwsze, po dokonaniu stosunkowo pobieżnego przeglądu wybranych, aktualnie funkcjonujących instytucji rządowych oraz pozarządowych, których działalność skierowana jest na pracę z dzieckiem z niepełnosprawnością i z jego rodziną, w obszarze tym zauważyć można zdecydowaną przewagę organizacji dobroczynnych nad instytucjami państwowymi w zakresie ilości oraz jakości świadczonych usług. Powodem takiego stanu rzeczy jest w głównej mierze brak środków finansowych, dzięki którym państwo namibijskie mogłoby realizować uchwalone, bądź też ratyfikowane przez siebie akty prawne, dotyczące jego zobowiązań względem dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodzin. Sporym problemem dla organizacji charytatywnych, działających na rzecz tych dzieci, jest brak w pomocy społecznej wyraźnego podziału kompetencji

między państwem a trzecim sektorem. Sytuacja taka sprawia, że ciężar odpowiedzialności za świadczenie pomocy i wsparcia dzieciom oraz ich rodzinom całkowicie spada na organizacje pozarządowe. Najlepszą egemplifikacją konieczności wkraczania przez instytucje dobroczynne w zakres kompetencji przynależnych w większości krajów wysoko rozwiniętych do państwa jest kwestia wczesnej diagnostyki noworodków pod kątem ich ewentualnych wad lub zaburzeń rozwojowych. W niniejszym artykule próbowano wykazać, że większość przywołanych w nim organizacji posiada w swoich celach statutowych wczesną diagnostykę noworodków lub małych dzieci.

Drugim interesującym wnioskiem z dokonanej charakterystyki wybranych działań pomocowych podejmowanych względem dzieci z niepełnosprawnością w Republice Namibii jest jakże istotny wpływ afrykańskich wierzeń ludowych na ich własne życie oraz życie ich rodzin. Przyniesione w opracowaniu liczne przykłady wynikające ze starych afrykańskich wierzeń i przesądów, krzywdzącego traktowania dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin, zdają się potwierdzać pogląd, że dająca o sobie znać w tym kraju, szczególnie na terenach wiejskich, dyskryminacja osób z wszelkiego rodzaju niepełnosprawnościami, stanowi jeden z największych problemów w działaniu organizacji dobroczynnych.

Trzecim wnioskiem, jaki się nasunął w trakcie opracowywania zebranego materiału, jest mało efektywna realizacja idei kształcenia inkluzyjnego w szkolnictwie powszechnym. Mała liczba szkół oraz klas integracyjnych sprawia, że niewiele dzieci z nieprawidłowościami w rozwoju ma szansę na pełną integrację ze środowiskiem dzieci pełnosprawnych.

Reasumując, tekst nie wyczerpuje przedstawionej tematyki, a jedynie sygnalizuje jakie formy pomocy i wsparcia dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzicom dostępne są w Republice Namibii. Korzystając z okazji pragniemy zwrócić się z prośbą o ewentualne wsparcie wymienionych organizacji dobroczynnych, których dalsze funkcjonowanie zależy w dużej mierze od życzliwości ludzi dobrej woli. Apel ten, rzadko pojawiający się w czasopiśmie naukowych, podkreśla wagę upowszechnienia informacji o skali ubóstwa panującego w społeczeństwie namibijskim. Ten cel przyświecał również organizatorom Międzynarodowej Konferencji Naukowej - International Association of Special Education, Uniwersytetowi Namibijskiemu oraz Pacific Lutheran University w USA.

BIBLIOGRAFIA

- African Union. (2002). *Plan of Action for the African Decade of People with Disabilities*. Durban.
- Central Intelligence Agency. (2011). *The World Factbook*. Pobrano 9 grudnia 2012 r., z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/wa.html>
- Government of the Republic of Namibia, Ministry of Lands, Resettlement and Rehabilitation. (1997). *National Policy on Disability, Government of the Republic of Namibia*. Windhoek.
- Haihambo, C. i Lightfoot, E. (2010). Cultural beliefs regarding people with disabilities

- in Namibia: Implications for the inclusion of people with disabilities. *International Journal of Special Education*, 25(3), 76-87.
- Kahikuata-Kariko, I. L. (2011). Wystąpienie podczas 12. Biennial Conference – Educating Every Learner, Every Day: A Global Responsibility, konferencji zorganizowanej przez IASE, University of Namibia, Pacific Lutheran University, Wiidhoek, Namibia.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (1990). *The World Declaration on Education for All: Meeting Basic Learning Needs*. Jomtien, Thailand.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (1994). *Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Salamanca, Spain.
- United Nations. (1975). *The United Nations Declaration on the Rights of the Disabled, the United Nations*. New York, NY.
- World Bank. (2007). *Republic of Namibia: Addressing Binding Constraints to Stimulate Broad Based Growth: A Country Economic Report. Draft, Poverty Reduction and Economic Management, Southern Africa, Africa Region*. Washington, DC.
- World Bank. (2009). *Namibia: Country Brief*. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development.
- World Health Organization. (2005). Disability and Rehabilitation WHO Action Plan 2006-2011. Department of Injuries and Violence Prevention [VIP]. Pobrano 9 grudnia 2012 r., z: http://www.who.int/disabilities/publications/dar_action_plan_2006to2011.pdf

**SELECTED FORMS OF HELP AND SUPPORT FOR FAMILIES OF CHILDREN
WITH DISABILITIES IN THE REPUBLIC OF NAMIBIA**

ABSTRACT: The paper is dedicated to the difficult problems of support for children with disabilities and their families in Namibia. Through the description of a socio-cultural environment, the specificity of education and integration of the children is presented. The paper contains information about the forms of support and aid organizations for families of children with disabilities.

KEYWORDS: disability, education, integration, Namibia, rehabilitation, support

-
1. W dniach 10-14 lipca 2011 r. autorzy artykułu uczestniczyli w 12. Biennial Conference „Educating Every Learner, Every Day: A Global Responsibility” (12. Międzynarodowej Konferencji Naukowej na temat „Kształcąc każdego ucznia każdego dnia. Globalna odpowiedzialność”), zorganizowanej przez International Association of Special Education, University of Namibia oraz Pacific Lutheran University w stolicy kraju – Windhoek.
 2. The Association for Children with Language, Speech and Hearing Impairments of Namibia (CLASH), P. O. Box 24361, Windhoek, Namibia, 80, Dr Frans Indongo Street, Windhoek West, tel. +264 61 232704. Strona domowa: <http://www.clash-namibia.org>; e-mail: office@clash-namibia.org. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.
 3. Strona domowa: <http://sandrahollwegengl.jimdo.com>. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.
 4. National Association for Persons concerned with Autism Spectrum Disorders, P. O. Box 5043, Windhoek, Namibia, tel. +264 61 224562, faks +26461228255. Strona domowa: <http://www.autism-namibia.org>; e-mail: autnam@iway.na. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.
 5. Mrs Teresa Smit, National Office of Cheshire Homes Namibia, P. O. Box 2377, Windhoek, Namibia, tel. +264 61 228403 lub +264 61 240943, faks +264 61 240944. Strona domowa: <http://www.lcint.org>; e-mail: cheshire@africaonline.com. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.
 6. Strona domowa: <http://www.sinasra.com>. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.
 7. Strona domowa: <http://www.chain.org>. Stan na dzień: 9 grudnia 2012 r.